

Wymagania edukacyjne i kryteria ocen z wiedzy o kulturze – klasy pierwsze

Wiedza o kulturze stanowi zwieńczenie cyklu kształcenia artystycznego. Stąd założenie o możliwości odwoływania się nauczyciela do wiedzy dotyczącej sztuk plastycznych oraz muzyki zdobytej przez ucznia na wcześniejszych etapach edukacyjnych i położenie nacisku na dzieła dwudziestowieczne. Wiedza o kulturze wprowadza nową perspektywę i nowy język opisu dzieła sztuki jako wytworu kultury rozumianej w sposób całościowy, interpretowanego w ujęciu komunikacyjnym i z perspektywy „użytkownika” kultury. Co istotne jednak, przedmiotem interpretacji powinny być nie tylko dzieła sztuki, lecz także np. praktyki świąteczne, zachowania codzienne oraz wytwory nieartystyczne, analizowane zwłaszcza w kontekście podstawowych wymiarów doświadczenia kultury: czasu, przestrzeni i ciała – jednym słowem, całość ludzkiego udziału w kulturze.

Zadaniem szkoły jest:

- 1) rozwijanie u ucznia aktywnej postawy i motywowanie do różnych form udziału w kulturze;
- 2) wprowadzenie ucznia w problemy kultury współczesnej;
- 3) wyposażenie ucznia w intelektualne narzędzia umożliwiające analizę praktyk i wytworów kultury (w tym dzieł sztuki) w kontekście kultury, w której powstają.

Cele kształcenia – wymagania ogólne:

I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.

Uczeń odbiera teksty kultury i wykorzystuje informacje w nich zawarte, z uwzględnieniem specyfiki medium, w którym są przekazywane.

II. Tworzenie wypowiedzi.

Uczeń tworzy wypowiedzi, celowo posługując się różnymi mediami (słowo mówione i pisane, obraz malarski, fotograficzny, filmowy, dźwięk, widowisko, środki multimedialne); aktywnie współtworzy kulturę lokalną (szkoły, dzielnicy, miejscowości).

III. Analiza i interpretacja tekstów kultury.

Uczeń posługuje się pojęciem kultury rozumianej jako całokształt ludzkiej działalności; analizuje i interpretuje teksty kultury – potoczne praktyki kultury, a także dzieła sztuki.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. Uczeń:

- 1) zna dwudziestowieczne dzieła reprezentujące różne dziedziny sztuki (literaturę, architekturę, plastykę, muzykę, teatr, fotografię, film, sztukę nowych mediów) i dostrzega związki pomiędzy nimi;
- 2) wskazuje różne funkcje dzieła sztuki (np. estetyczną, komunikacyjną, społeczną, użytkową, kultową, poznawczą, ludyczną);
- 3) analizuje temat dzieła oraz treści i formę w kontekście jego różnych funkcji, wykorzystując podstawowe wiadomości o stylach i epokach z różnych dziedzin sztuki;
- 4) analizuje film lub analizuje spektakl teatralny, posługując się podstawowymi pojęciami z zakresu właściwej dziedziny sztuki;
- 5) charakteryzuje podstawowe media kultury (słowo, obraz, dźwięk, widowisko);

□

- 6) wymienia różne formy mediów kultury (słowo mówione, pismo, książka, obraz malarski, fotografia, film, program telewizyjny, spektakl teatralny) oraz użycia (nowe media, media masowe, media interaktywne, multimedia);
- 7) wyjaśnia, na czym polegają różne formy kontaktu z kulturą (odbiór bierny, aktywny, konsumpcja, produkcja, twórczość, użytkowanie, uczestnictwo, animacja);
- 8) lokuje wytwory kultury (zachowania, zwyczaje, normy moralne, wytwory materialne, dzieła sztuki) w kontekście grup społecznych, w których są tworzone i odbierane (rodzina, rówieśnicy, społeczność lokalna, naród);
- 9) samodzielnie wyszukuje informacje na temat kultury w różnych mediach, bibliotekach.

2. Tworzenie wypowiedzi. Uczeń:

- 1) wypowiada się – w mowie i w piśmie – na temat wytworów kultury i ludzkich praktyk w kulturze (zachowań, obyczajów, przedmiotów materialnych, dzieł sztuki);
- 2) wypowiada się na temat dzieła sztuki, używając pojęć zarówno swoistych dla poszczególnych sztuk, jak i wspólnych (forma, kompozycja, funkcja, nadawca, odbiorca, użytkownik, znaczenie, kontekst, medium);
- 3) przygotowuje prezentację lub inną formę wypowiedzi multimedialnej – blog, forum, strona WWW – na tematy związane z kulturą lokalną i regionu lub z szeroko pojętymi problemami kultury współczesnej;
- 4) bierze aktywny udział w szkolnych przedsięwzięciach artystycznych, animacyjnych, społecznych i innych (wystawa, happening, przedstawienie szkolne, gazetka szkolna, kulturalna akcja charytatywna);
- 5) organizuje proste działania o charakterze kulturalnym (spotkanie z twórcą kultury, przedsięwzięcie artystyczne, prezentacja własnych zainteresowań, tradycji lokalnej lub regionalnej);
- 6) określa swoje zainteresowania, potrzeby i preferencje kulturalne oraz uzasadnia je w dyskusji;
- 7) dba o ład i estetykę otoczenia, otacza opieką elementy dziedzictwa kulturowego.

3. Analiza i interpretacja tekstów kultury. Uczeń:

- 1) odróżnia pojęcie kultury rozumianej jako dorobek artystyczny od kultury rozumianej jako całokształt dorobku ludzkości, ze zrozumieniem używa określeń: kulturowy i kulturalny;
- 2) rozróżnienie, o którym mowa w pkt 1, stosuje w interpretacji wytworów kultury;
- 3) odnosi elementy kultury (zachowania, zwyczaje, praktyki, przedmioty materialne, dzieła sztuki) do kategorii: czas, przestrzeń, ciało, grupa społeczna (rodzina, rówieśnicy, społeczność lokalna, naród);
- 4) interpretuje praktyki kultury z najbliższego otoczenia (klasa, szkoła, dom, osiedle, podwórko, miasto, kościół, stadion piłkarski);
- 5) dostrzega i nazywa związek między dziełem a sytuacją społeczno-historyczną i obyczajami epoki, w której powstało;
- 6) posługuje się pojęciami: kultura popularna, ludowa, masowa, wysoka, narodowa, zglobalizowana, subkultura w ich właściwym znaczeniu i używa ich w kontekście interpretowanych dzieł sztuki oraz praktyk kulturowych;
- 7) wskazuje relacje między kulturami: lokalną, regionalną, narodową i europejską, ujawniające się w konkretnych dziełach sztuki i praktykach kultury.

Podstawowym założeniem nauczyciela jest dążenie do przekazania informacji oraz narzędzi do analizy i interpretacji tekstów kultury niezbędnych po to, aby uczniowie:

- mieli świadomość, czym jest kultura, i umieli posługiwać się zasobem pojęć właściwym dla jej opisu;
- potrafili wyróżnić typy kultury, scharakteryzować je i wskazać ich przykłady; mieli świadomość równorzędnego występowania we współczesności dzieł z kanonu kultury wysokiej, głoszących uniwersalne wartości, oraz wielu różnorodnych, często kontrowersyjnych zjawisk kultury popularnej;
- dostrzegali ciągłość dziedzictwa kulturowego oraz powiązanie przyczyn i skutków w ewolucji kultury, co jest konieczne dla zrozumienia kultury współczesnej;
- wypowiadali się o sztuce jako zjawisku kulturowym i charakteryzowali podstawowe kategorie estetyczne;
- dysponowali wiedzą konieczną do zrozumienia mechanizmów komunikacji kulturowej i wy tłumaczenia związków między kulturą a mediami;
- wskazywali prądy i przykłady dzieł sztuki oraz artefakty kultury przynależne zarówno do epok minionych (syntetyczne osie czasu poświęcone rozwojowi każdej z omawianych dziedzin), jak i najnowsze;
- wykształcili nawyk samodzielnego poszukiwania informacji o bieżącym życiu kulturalnym i aktualnych zjawiskach kulturowych, a także zwyczaj umiejętnego obcowania ze sztuką;
- posiadli zdolność odwoływania się do własnej wiedzy ogólnej, nabytej na podstawie różnych źródeł, i łączenia wiadomości z wielu dziedzin;
- krytycznie analizowali i interpretowali współczesne zjawiska kulturowe oraz wyrabiali własny osąd na ich temat;
- omawiali przykłady wytworów różnych dziedzin sztuki oraz posługiwali się ich kodami;
- dokonywali analiz interdyscyplinarnych oraz zauważali przejawy korespondencji sztuk we współczesnej kulturze;
- samodzielnie uczestniczyli w życiu kulturalnym i zdawali sobie sprawę z działania mechanizmów kultury;
- byli przygotowani do odgrywania zarówno roli odbiorcy, jak i twórcy kultury.

Aby powiązać założenia dydaktyczne z działalnością wychowawczą, w trakcie prowadzenia zajęć z przedmiotu *wiedza o kulturze* należy pamiętać o:

- wpajaniu uczniom przekonania o wartości tolerancji, poszanowania drugiego człowieka i dorobku jego nacji oraz dialogu między kulturami;
- uczeniu, jak zabierać głos na forum, brać udział w dyskusji i słuchać innych;
- uświadamianiu kulturowej i historycznej zmienności tradycji, zwyczajów i norm społecznych;
- nauczaniu o korzyściach płynących z różnorodności kulturowej;
- uświadamianiu zagrożeń związanych z bezkrytycznym przyjmowaniem treści kultury popularnej, bezrefleksyjnym poddawaniem się jej procesom i zjawiskom (np. globalizacji, konsumpcjonizmowi), a także nieumiejętnym korzystaniem z nowych mediów;
- uwrażliwianiu uczniów na przejawy nieuczciwych technik i manipulacji obecnych w środkach masowego przekazu i reklamach;
- kształtowaniu u uczniów przekonania o wartości kultury narodowej, a jednocześnie wpajaniu im poczucia wspólnoty z kulturą europejską;

-
- przekazywaniu informacji o poszanowaniu tradycji i wartości świata kultury, a także o obowiązku przyjmowania odpowiedzialności za wspólne dziedzictwo kulturowe i przyszłość polskiej kultury;
- rozwijaniu poczucia tożsamości lokalnej i regionalnej uczniów tak, aby mieli oni potrzebę dbania o jakość życia kulturalnego w najbliższym otoczeniu;
- wpajaniu przeświadczenia, że warto być człowiekiem kulturalnym;
- informowaniu o prawach autorskich i ochronie wartości intelektualnej, aby uczniowie z pokolenia internetu mieli świadomość, że nie można bezkarnie wykorzystywać cudzej własności;
- zapewnieniu uczniom możliwości bezpośredniego odbioru sztuki i uczestnictwa w wydarzeniach kulturalnych;
- zachęcaniu do kształtowania indywidualnych upodobań na podstawie poprawnego rozumienia kategorii estetycznych;
- inicjowaniu aktywności społecznej i kulturalnej uczniów.

Zakładane osiągnięcia ucznia

Wśród osiągnięć dotyczących wiedzy i umiejętności wyszczególniamy cztery obszary:

1. świadomy odbiór tekstów kultury
 - rozróżnianie języka poszczególnych dziedzin sztuki
 - odczytywanie przy pomocy nauczyciela idei zawartych w tekstach kultury
 - uczestniczenie w zajęciach (szkolnych i pozaszkolnych) poświęconych spotkaniom z kulturą wysoką i masową
2. wypowiadanie się o zjawiskach kulturalnych w mowie i piśmie
 - ustne i pisemne interpretowanie wskazanych tekstów kultury, poparte cytatami wypowiedzi artystów i znawców sztuki
 - dbałość o formę i poprawność językową wypowiedzi
3. samodzielne i rzeczowe formułowanie własnych opinii na temat różnorodnych zjawisk w kulturze
 - wykorzystywanie posiadanych wiadomości do samodzielnego formułowania poglądów na temat wybranych tekstów kultury
4. samokształcenie
 - świadome dążenie do włączenia się w nurt współczesnego życia kulturalnego
 - samodzielne planowanie spotkań z kulturą
 - wykorzystywanie różnych źródeł do świadomego doboru poznawanych tekstów kultury
 - wykonywanie prac domowych, systematyczne przygotowywanie się do zajęć, organizowanie samodzielnej nauki i dobieranie odpowiednich dla siebie technik uczenia się

Osiągnięcia dotyczące postaw skupiają się na:

- uświadomieniu znaczenia tradycji kulturalnej w kształtowaniu świadomości człowieka jako członka kultury światowej, europejskiej, narodowej i regionalnej;
- wyrabianiu poszanowania dla odmienności kultur;
- uczeniu tolerancji wobec cudzych sądów;
- kształtowaniu poczucia odpowiedzialności za swoje słowa i czyny;
- inicjowaniu i organizowaniu współpracy w grupie;

□

- wspomaganie budowania indywidualnego systemu wartości i odpowiedzialnego kierowania rozwojem intelektualnym.

Kryteria ocen.

Ocena niedostateczna

Uczeń:

- nie zdobył podstawowych wiadomości i umiejętności;
- nie interesuje się procesem dydaktycznym;
- nie uczestniczy w lekcji;
- nie przygotowuje zadań domowych;
- lekceważy obowiązki szkolne.

Ocena dopuszczająca Uczeń:

ma wiedzę określoną w podstawie programowej ze znacznymi brakami;

- sytuje najważniejsze wydarzenia z dziejów kultury w czasie i przestrzeni;
- dostrzega związki przyczynowo-skutkowe pomiędzy zjawiskami w kulturze;
- przedstawia z pomocą nauczyciela, w formie ustnej i pisemnej, poglądy na temat tekstów kultury;
- odszukuje najważniejsze informacje w źródłach pisanych.

Ocena dostateczna Uczeń:

- ma wiedzę określoną w podstawie programowej z niewielkimi brakami;
- wiąże zjawiska kulturowe w łańcuchy przyczynowo-skutkowe;
- w opisie wytworów kultury odróżnia fakty od opinii;
- formułuje ustne i pisemne wypowiedzi zawierające własne poglądy na temat tekstów kultury;
- uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych.

Ocena dobra Uczeń:

- ma wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, potrafi się nimi posłużyć w typowych sytuacjach;
- porównuje informacje zawarte w różnych źródłach i korzysta z nich ze zrozumieniem;
- przeprowadza krytyczną analizę źródeł informacji;
- samodzielnie dokonuje analizy i interpretacji tekstu kultury;
- uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych i formułuje opinie na ich temat.

Ocena bardzo dobra Uczeń:

- ma wiedzę i umiejętności określone w podstawie programowej, potrafi się nimi posłużyć w sytuacjach problemowych;
- analizuje i porównuje dane zawarte w różnych źródłach, a także samodzielnie je interpretuje;
- potrafi odnieść się do kilku odmiennych interpretacji danego tekstu kultury; □ uczestniczy w wydarzeniach kulturalnych i samodzielnie je ocenia;
- aktywnie wykorzystuje swoją wiedzę na lekcji.

Ocena celująca

□

Uczeń spełnia wszystkie wymagania niezbędne do uzyskania stopnia bardzo dobrego, a ponadto:

- zgłębia literaturę dotyczącą sztuki oraz wydarzeń kulturalnych i stosuje tę wiedzę w różnych sytuacjach problemowych;
- samodzielnie rozwija zainteresowania związane z kulturą i sztuką;
- potrafi zainteresować swoją wiedzą innych uczniów;
- uczestniczy w zajęciach pozalekcyjnych i podejmuje własne inicjatywy kulturotwórcze.